

**Združenje žrtev okupatorjev
1941-1945 Kranj
Slovenski trg 1, p.p. 12
4000 Kranj**

**ZDRUŽENJE ŽRTEV OKUPATORJEV
1941 – 1945 KRANJ**

**» O P T I M I S T «
št. 15**

JUNIJ 2005

ZDRUŽENJE ŽRTEV OKUPATORJEV
1941-1945 KRANJ, Slovenski trg 1
4000 KRANJ, p.p. 12
E-mail: zzokranj@siol.net

Tran.račun: 05100-8000057707
Davčna št.: 90541146
Tel./Fax.: 04/2373-553
<http://www.kranj.si/ZZO.1941-45>

OB IZIDU PETNAJSTE ŠTEVILKE »OPTIMISTA«

Pred vami je petnajsta (15) številka našega in vašega »OPTIMISTA«.

Konec meseca maja smo organizirali proslavo – **SVEČANO AKADEMIJO** v počastitev 60-letnice konca II. svetovne vojne in vrnitve na svoje domove.

Za vse tiste, ki se niste mogli udeležiti proslave, smo na naših naslednjih straneh napisali nekaj besed.

Po končani proslavi pa je sledila še **INFORMATIVNA KONFERENCA**.

Poročilo o delu in aktivnostih našega Združenja je prisotnim posredoval predsednik g. Kristan.

V mesecu februarju 2005 je izšla tudi knjiga, ki smo jo pripravili v sodelovanju s somišljeniki iz Nemčije – Nürnberga. Tudi o tem smo napisali nekaj besed na strani 6.

Sami pa smo pripravili Katalog taborišč slovenskih izgnancev v nemškem Rajhu, v času 1941-45, ki obsega seznam taborišč, zemljevid in pa nekaj slik.

PLAČILO ČLANARINE:

Višina članarine za leto 2005 ostaja enaka kot doslej – 2.400.- SIT, prav tako tudi bilten »Optimist« - 300.- SIT – skupaj torej 2.700.- SIT za celo leto. Lahko se plača tudi v 2 obrokih.

Plačevanje članarine poteka na isti način kot doslej. Kranjčani in okoličani lahko plačajo v pisarni, ostali pa preko transakcijskega računa : 05100-8000057707.

Poleg donatorjev, ki so bili navedeni v 14. št. Optimista, se iskreno zahvaljujem še vsem tistim, ki so nam do sedaj prispevali sredstva za naše delo:

AERODROM LJUBLJANA-BRNIK, AGROMEHANIKA KRANJ, ABANKA, MERCATOR, MESTNA OBČINA LJUBLJANA, MESTNA OBČINA NOVA GORICA, MESTNA OBČINA MARIBOR, OBČINA TRBOVLJE ter OBČINA KRŠKO.

Še enkrat se zahvaljujemo Mestni občini Kranj, posebej županu g. Bogataju.

Vsi, ki imate internet, lahko spremljate prispevke tudi na naši spletni strani.

IZVRŠNI ODBOR

POROČILO O PRIREDITVI PROSLAVE

SVEČANA AKADEMIJA

- 1. Pozdrav udeležencem*
- 2. Slavnostni govor*
- 3. Kulturni program*

Proslava, ki je bila 28.5.2005, je potekala v počastitev 60-letnice konca II. svetovne vojne in vrnitve slovenskih žrtev na svoje domove. Slavnostni govornik je bil g. Borut Pahor, evropski poslanec in predsednik Socialnih demokratov. Udeležba je bila razveseljiva, saj je bilo prisotnih približno 400 ljudi.

V kulturnem programu so sodelovali: Učenci OŠ F. Prešeren iz Kranja in mešani pevski zbor „Iskra“.

Od povabljenih gostov so bili: H. Pirnovar - ZZB Slovenije, Fava Rosa iz Hamburga, dr. Seiderer in dr. Dietzfelbinger iz Nürnberga. Kar nekaj gostov pa se je opravičilo. Prisotni so bili tudi novinarji nekaterih medijev.

Proslava je zelo lepo uspela in smo prejeli kar nekaj ustnih in tudi pisnih pohval.

Po končani proslavi pa je sledila:

INFORMATIVNA KONFERENCA

- 1. Kratka informacija o delu IO in rezultatih*
- 2. Kratka predstavitev knjige o slovenskih žrtvah in kataloga taborišč*
- 3. Podelitev knjig avtorjem prispevkov*
- 4. Razno*

POROČILO

o delu in aktivnostih v obdobju od oktobra 2003 do maja 2005:

A.) NEMČIJA

V tem času je potekalo intenzivno medsebojno dopisovanje z oblastmi ZRN o naših zahtevah po odškodnini.

Pri mednarodni organizaciji o migraciji (IOM) v Ženevi smo poskušali doseči enakopravno in pravično obravnavo slovenskih žrtev za »prisilno delo« in za materialno odškodnino.

Žal to ni bilo mogoče in so ti nevedni birokrati naredili kar veliko napak in povzročili nove krivice, saj so v svoji nevednosti podelili odškodnino za »prisilno delo« tudi 5-letnim otrokom.

Že poprej postavljene spletne strani na internetu za nemško govorno področje, ki so jih pripravili naši somišljeniki in prijatelji iz Nürnberga, smo še razširili z našo problematiko.

Z omenjenimi prijatelji smo, ob njihovi vsestranski podpori (tudi finančni), 26. novembra 2003 organizirali v Nürnbergu enodnevni Simpozij o medvojnih dogodkih v Sloveniji in o kalvariji slovenskega naroda z naslovom OBSOJENI NA UNIČENJE, kjer je bilo 5 referentov.

Po končanem Simpoziju je bila predlagana ideja, da se na to temo pripravi in izda knjiga za nemški prostor. Ko so bile rešene glavne formalnosti, predvsem financiranje, smo pričeli s pripravami tematike in zbiranjem gradiva.

Tu posebej poudarjamo, da so tako Simpozij, kot tiskanje knjige, financirale institucije občine Nürnberg s podporo vodstva občine. Glavna zasluga za oba projekta gre g. Gerhardu Jochemu, ki je zadevo izpeljal od ideje do izvedbe – HVALA!

Seveda pri tem ni bil sam, ampak so sodelovali tudi sodelavci Arhiva Nürnberg in ostali, katerim se tudi iskreno zahvaljujemo. Knjiga, ki je v nemškem jeziku in obsega 348 strani je izšla v marcu 2005 in jo bomo danes predstavili.

Da bi zapolnili vrzel, smo dodatno h knjigi izdelali katalog taborišč VoMi slovenskih izgnancev v Nemčiji. Katalog vsebuje spisek in zemljevid taborišč in nekaj fotografij. Ta katalog smo naredili predvsem zato, ker smo ugotovili, da Nemci v svojih arhivih sploh nimajo evidentiranih taborišč slovenskih izgnancev. Tudi za taborišča na področju bivše Jugoslavije bomo poskušali kasneje narediti podoben katalog, če bodo sredstva.

Ker se naše zahteve pri nemških oblasteh nikakor niso premaknile (še vedno se obravnava na pristojnem odboru Bundestaga), smo 8.1.2004 na njihov naslov poslali urgentno pismo (dolgo 6 strani) in jih spomnili, da naša zahteva še od 8.1.1998 po odškodnini, ni rešena. Od Bundestaga občasno dobivamo sporočila, da je zadeva v obravnavi in, da moramo še malo počakati.?

Ob formiranju nove mednarodne skupine držav, ki zahtevajo odškodnine za svoje žrtve, je bila od 9. - 10.aprila 2005 v Berlinu Mednarodna konferenca, ki jo je organizirala skupina mladih zanesenjakov SPD z imenom Arbeitskreis »DISTOMO«, v kateri so zajete predvsem žrtve, ki jih v prvi skupini ni bilo in v kateri smo prisotni tudi Slovenci. (Na konferenci je sodeloval predsednik Tone Kristan). Ker je bil to prvi sestanek, bodo potrebne še razne organizacijske dejavnosti. Smo pa sklenili, da bomo z vsemi sredstvi poskušali kar se da hitro, izterjati od Vlade ZRN primerno odškodnino, pa če bo potrebno tudi preko Parlamenta EU.

Ker smo si zadali nalogo, da o kalvariji Slovencev obvestimo tako nemške oblasti, politiko in širšo javnost, poskušamo objaviti čim več naših prispevkov na nemškem področju. Zato in pa zaradi drugih potreb, sodelujemo tudi z različnimi nemškimi institucijami in posamezniki, predvsem z zgodovinarji. Naše sodelovanje je tudi širše v evropskem prostoru. Vse to delamo zato, da obvestimo širšo javnost o dogodkih pred več kot 60-letji v Sloveniji.

Na Sodišče za človekove pravice EU v Strasburgu smo pred letom in pol predali tožbo proti ZRN. Zadnje njihovo obvestilo na našo urgenco, ki smo ga prejeli pred 3 meseci je bilo, da moramo še malo počakati, ker še nismo na vrsti.?

B.) ITALIJA

Tudi tu smo dne 21.3.2005 urgirali na našo zahtevo od 23.9.1998 po odškodnini za slovenske žrtve. Odgovor še čakamo.

C.) DOMAČA PROBLEMATIKA

Najprej ugotovitev, da imajo naše oblasti do nas in našega dela mačehovski odnos. Ne samo, da smo zapostavljeni skoraj povsod, so seveda tudi izjeme, ker smo nekaj nebodiga treba.

Mi nismo organizacija, ki prireja debatne krožke, organizira izlete ali si postavlja spomenike, temveč izvajamo široko zastavljeno resno delo ozaveščanja in informiranja.

V letošnjem letu pa imamo kar velike težave, ker nismo dobili še nobenih sredstev in niti ne vemo, če in koliko ter kdaj bomo kaj dobili. Nismo prejeli še nobenega obvestila, kaj šele odgovora na naša pisma, ki smo jih poslali na MDDSZ glede finančnih sredstev.

Kljub temu delamo v glavnem vse, kar je mogoče, predvsem volontersko, kar je seveda precej težko, saj je povprečna starost članov močno čez 80 let. So pa dela, ki jih ni mogoče tako opraviti in so nujno potrebni stroški. Nekatere države plačujejo svojim državljanom sodne stroške, če ti uveljavljajo svoje pravice pri okupatorjevih naslednicah.

Kot je poznano, se naše oblasti niso in se nočejo opredeliti, o izterjavi odškodnine za slovenske žrtve od okupatorjevih naslednic.

Ker je temu tako, smo leta 2001 poslali Vladi zahtevo, da naj zato naša država plača slovenskim žrtvam materialno škodo, ki so jo povzročili okupatorji. K zahtevku smo pripravili tudi osnutek Zakona. Da bi problem premaknili z mrtve točke, smo 8. maja 2002 organizirali še protestni shod pred vlado in jim predali Peticijo. Že takoj drugi dan, 9. maja 2002 je Vlada na svoji seji ustanovila Medresorsko komisijo, katera pa je, na osnovi naših urgenc in protestov, imela

prvo sejo šele januarja 2003 in nato še marca 2004. Zaradi menjave Vlade je bila nato samo še ena seja. Ker so bile potem kmalu volitve, iz vsega ni bilo nič.

Novi Vladi smo 14.12.2004 poslali opozorilo na problem, ki je bil v teku in ni rešen ter zahtevo, da se takoj nadaljuje z reševanjem. Odgovora ni bilo. Zato smo 16.2.2005 urgirali na naše prvo pismo. Tudi na to pismo odgovora do danes še ni, ker se verjetno generalni sekretarki Vlade, na katero sta bila oba pisma naslovljena, ne zdi vredno odgovarjati. Tu moramo poudariti, da smo od prejšnjega generalnega sekretarja Vlade dobili vsaj odgovore.

Zanimivo pa je to, da na vsa naša pisma, poslana v Nemčijo in nekatere druge države, odgovore dobivamo, ker pač poznajo kulturo poslovanja.

Torej, o usodi naše zahteve po materialni odškodnini, trenutno ne vemo nič.

Je pa nova Vlada na hitro, preko noči, sproducirala neke nove »vojne zakone« s katerimi želi nagraditi tiste, ki so se borili z in za nacifašiste (domobranci, izdajalci, mobiliziranci, plačanci in vojni zločinci). To drhal želijo izenačiti s poštenimi borci in sodelavci odporniškega gibanja in žrtvami nacifašizma.

Poznano je, da so nacisti obsodili slovenski narod na uničenje in ti pokvarjenci so jim pri tem zvesto pomagali. V svoji pokvarjenosti si še danes nočejo priznati posledic, če bi zmagali njihovi delodajalci, ko bi tudi oni šli po poti poštenih Slovencev.

Tudi podaljšanje roka za »tz. povojne žrtve« je, milo rečeno, barbarsko ropanje državne blagajne. Verjetno so pa ugotovili, da še niso bili nagrajeni vsi potomci izdajalcev in plačancev.

Pri reševanju zahtev žrtve genocidno raznarodovalne politike nacifašizma pa je bilo in je ogromno nepremostljivih problemov in mi nismo v ničemer do ničesar upravičeni.

KNJIGA : »Brezpravnost, izgoni, umori« (Entrechtung, Vertreibung, Mord)

Predsednik je na konferenci predstavil knjigo, ki je izšla v Nemčiji in govori o zgodovini slovenskih žrtev ter njihovem trpljenju. V njej je tudi nekaj zgodb, ki so jih napisali naši člani.

Zaenkrat je samo v nemškem jeziku in je namenjena predvsem nemškemu področju, da se čimbolj seznanijo s tem, kaj se je sploh dogajalo s slovenskimi žrtvami, kajti vse premalo vedo o taboriščih izgnancev in kalvariji Slovencev.

Knjiga se lahko tudi naroči in prispevek znaša 6.000.- SIT.

Obenem je predstavil tudi **KATALOG**, ki obsega seznam taborišč slovenskih izgnancev, zemljevid taborišč in 63 fotografij taborišč v času 1941-45 v nemškem Rajhu. Tudi katalog se lahko dobi v pisarni Združenja ali pa naroči po telefonu. Prispevek za katalog pa znaša 4.000.- SIT. Mislimo, da bo katalog vsakemu izgnancu drag spomin, ki bo opominjal tudi naše zanamce na kalvarijo njihovih prednikov.

V zahvalo za svoje prispevke v knjigi, so knjigo prejeli: dr. Marjan Žnidarič, prof.dr. Milan Ževart, Antonija Zadnikar, Milena Kompare, Majda Mušič, Danica Ličen, Marica Vehovec, Alojz-Slavko Kunej, Cvetko Kobal, Alojz Zorko, Jože Rezman, Tone Kristan, Marija Puntar-Marinčič in Belehar Jože.

Na podlagi vseh naših prizadevanj in akcij za nekatere še nerešene zadeve, še vedno ni prišlo do konkretnih rešitev. Pa naj bo to v Sloveniji, kot tudi v Nemčiji, zato smo pripravili **RESOLUCIJO**, tako za slovensko kot nemško vlado. Resoluciji je prisotnim prebrala članica IO Stana Rovtar.

Vsi prisotni so se strinjali, da se posreduje obema vladama:

Vladi Republike Slovenije:

“Zbrani na Akademiji v počasitev 60 – letnice konca vojne in vrnitve slovenskih žrtev nacifašizma na svoje domove, povezani z Informativno konferenco, naslavljamo na Vlado in DZ Republike Slovenije

R E S O L U C I J O

s katero opozarjamo slovenske oblasti na nerešene probleme, vezane na trpljenje slovenskih žrtev ob izvajanju nacifašističnega genocida in plačilo odškodnin.

Poznano je, da je bil slovenski narod obsojen na uničenje (tega niso hoteli vedeti izdajalci in plačanci). Ko smo bili odpeljani s svojih domov, smo izgubili vse:

- *človeško dostojanstvo*
- *svobodo*
- *izgubili smo vse, kar smo imeli (premično in nepremično premoženje)*
- *postali smo brezpravni sužnji*

Odpeljali so nas v neznano, ne vedoč, kakšna usoda nas čaka.

Ko danes po 60-ih letih poskušamo vsaj delno uveljaviti svoje pravice, naletimo v večini na nepremostljive ovire, kar boli. Zelo pa boli tudi spoznanje, da tudi sedaj, tako kot pred dobrimi 60-imi leti, nismo kaj vredni in, da vse bolj pridobivajo prednost tisti, ki so pomagali njim, ki so nas hoteli uničiti.

Od slovenske Vlade in DZ zahtevamo, da TAKOJ reši vse naše zahteve, ki so znane (materialna odškodnina za uničeno in odvzeto nepremično in premično premoženje), še v celoti nerešeno odškodnino po Zakonu št. 43/99 in 28/2000, ukraden del odškodnine iz Zakona št. 18/01, ker je kršen Zakon št. 45/96.

Navedeni so najvažnejši nerešeni problemi, katere je potrebno TAKOJ rešiti, ker rešitev na pokopališčih ne bomo potrebovali, saj je povprečna starost še živih žrtev močno čez 80 let. Zato pričakujemo reševanje, vsaj navedenega, po hitrem postopku, brez postavljanja nepotrebnih ovir.

Te zahteve sprejemamo ob prisotnosti in podpori tujih predstavnikov, ki naše zahteve podpirajo tudi pri svojih oblasteh.

V imenu prisotnih

IZVRŠNI ODBOR
Združenja žrtev okupatorjev 1941-1945 Kranj
Predsednik: Tone Kristan

Kranj, dne 28.5.2005

In Zvezni Republiki Nemčiji:

Zbrani na Akademiji v pocasitev 60 – letnice konca vojne in vrnitve slovenskih žrtev nacifašizma na svoje domove, povezani z Informativno konferenco, naslavljamo na Zvezno Vlado (Bundesregierung in Bundestag) Zvezne Republike Nemcije

RESOLUCIJO

s katero opozarjamo oblasti Zvezne Republike Nemcije na nerešeno zahtevo za odškodnino slovenskim žrtvam nacističnih okupatorjev za škodo, ki so jo le-ti povzročili v casu od 1941 – 1945.

Ce upoštevamo vse urgence in zahteve po odškodnini, ki so bile poslane na vaše naslove pred letom 1998 in nanje niste reagirali, še nekako razumemo, ker niso bile kompletirane.

Dne 8. januarja 1998 je naše Združenje poslalo uradno zahtevo z vsemi prilogami na Vlado, Bundestag in Parlamentarne stranke Zvezne Republike Nemcije o poplailu nematerialne in materialne odškodnine slovenskim žrtvam za povzročeno škodo.

Ker so nemške oblasti negirale upravicenost naših zahtev in ni prišlo do resnih pogovorov, smo 8. januarja 2004 urgirali rešitev naše prve zahteve z dodatnimi dokazi. Ne moremo se strinjati z neko milošcino, ki jo je dobilo cca 10% naših žrtev in to predvsem taborišniki, ki so bili v koncentracijskih taborišcih, ki pa so morali biti vključeni po Zakonu za prisilno delo v katerem pa ni slovenskih žrtev.

Zahtevamo celovito rešitev odškodnin za vse slovenske žrtve.

Kakor so nam sporočili, naj bi naš problem obravnaval pristojni odbor Bundestaga že od našega pisma od 8.1.2004 dalje in je še vedno brez rešitve, kar je zelo cudno.

To, da je povprečna starost še živih upravicencev močno cez 80 let in, da rešitve ne bomo potrebovali na pokopališču, smo že večkrat zapisali in to tudi tokrat ponavljamo z zahtevo, da pohitite.

Ponavljamo, tudi že večkrat zapisano, da je ZRN pri slovenskih žrtvah ogromno prihranila, saj jih je živih le še cca 25 – 30%.

Poznano je, da je bil slovenski narod že pred okupacijo obsojen na unicenje in, ko smo bili odpeljani s svojih domov, smo izgubili vse:

- cloveško dostojanstvo
- svobodo
- izgubili smo vse, kar smo imeli (premicno in nepremicno premoženje)
- postali smo brezpravni sužnji

Odpeljali so nas v neznanu, ne vedoc, kakšna usoda nas caka.

Sramota je, da krivci niti po 60-ih letih, kar je vojne konec, ne morejo peščici še preživelim žrtvam, poplacati povzrocene krivice in škodo.

Apeliramo na Vlado in Bundestag Zvezne Republike Nemcije, da se zamisli nad svojim krivicnim odnosom do naših žrtev.

V imenu prisotnih

IZVRŠNI ODBOR
Združenja žrtev okupatorjev 194-1945 Kranj
Predsednik: Tone Kristan

Kranj, dne 28.5.2005

Resoluciji Vladi Republike Slovenije in Zvezne Republike Nemčije sta bili poslani dne 31.5.2005.

K R A T K A O B V E S T I L A:

Čaka nas še nekaj nerešenih zadev, katere pa smo že posredovali poslanskima skupinama SD in LDS, da jih proučijo in predlagajo za obravnavo v DZ RS. To so predvsem:

- Po Zakonu, št. 18/01 – za izplačilo odškodnine, **ni bila upoštevana doba** od dneva izгона **do dneva vrnitve domov**, kot to določa Zakon št. 63/95 oz. Novela Zakona št. 45/96, ki sta določila status.

Ker je bila za izplačila upoštevana doba **samo do 15.5.1945**, so bili vsi

pregnani v oddaljene kraje, od koder so se lahko nekateri vrnili šele nekaj mesecev kasneje in teh je večina, prikrajšani za kar 100.000.- SIT in tudi več. Ker tožbe proti Ministrstvu ne sprejme nobeno Sodišče, bi moral DZ sprejeti Novelo oz. dopolnitev Zakona.

- Po Zakonu, št. 43/99 in 28/2000, so otroci - vojne sirote, dobili za umorjene starše po 200.000.- SIT. Ker je to sramotno nizka odškodnina za človeško življenje, smatramo da bi se tem osebam **odobrila vsaj še pravica do plačila dodatnega zdravstvenega zavarovanja.**
- Po Zakonu, št. 18/01 – je bila beguncem določena odškodnina (zopet sramotno nizka) 12.000.- SIT/za mesec. Medtem, ko smo mi predlagali 20.000.- SIT in mobilizirancem 12.000.- SIT, so birokrati Ministrstva zemenjali, in poslanci DZ so to sramoto potrdili.

Glede na vse, kar se je zgodilo, ni možno vrniti nazaj, zato predlagamo, da se begunce izenači z izgnanci in se **jim popravi od dosedanjih 12.000.- na 25.000.- SIT/mes.**, od dneva sprejetja Zakona.

Izplačevanje II. dela odškodnine za prisilno delo iz Ženeve (IOM) se je pričelo izvajati dne 18.5.2005.

Najnovejša novica: Materialna odškodnina

Že v poročilu je bilo navedeno, kako in na kakšne načine si prizadevamo, da bi nova vlada takoj pričela z aktivnostmi pri reševanju izplačila materialne škode.

Ker na prvo pismo (decembra 2004) ni bilo nobenega odgovora, prav tako tudi ne na drugo pismo (16.2.2005), smo bili kar nekoliko presenečeni, ko smo prejeli zapisnik Medresorske komisije vlade, ki je bila dne 4.5.2005.

Komisija je sklenila predvsem:

- da iz razpoložljivih podatkov oceni višino materialne škode,
- da določi znesek, ki ga država lahko nameni za poplačilo materialne škode,
- da se deloma uporabijo sredstva iz prodaje državnega premoženja,
- Zakon za poplačilo pripravi Ministrstvo za pravosodje (roka ni!?),
- Po tem se določi rok – 1 leto za prijave?

Roka za izvedbo za vsak slučaj niso navedli. Na vse to, smo dne 14.6.2005 Medresorski komisiji poslali urgentno pismo za pospešitev dela in pa še nekaj dodatnih predlogov.

Takoj, ko bomo karkoli izvedeli o rezultatih dela Medresorske komisije, vas bomo pravočasno obvestili.

SPOMINI – KI NAJ SE ZAPIŠEJO IN SE NE SMEJO POZABITI

Zgodbo je napisala Emilija Lauševič iz Šentjerneja.

ZADNJE PISMO

V porumeneli kuverti, na kateri je še znamka Kraljevine SHS, je pismo – zadnje pismo njenega očeta. Vse to in še veliko slik, ki jo spominjajo na njena otroška leta, čuva v papirnati škatli v kateri je davno tega kupila gumijaste škornje. Prinesla jih je iz bližnjega Novega mesta. Pa kako so bili lepi, tudi po vodi je lahko hodila, pa je imela suhe noge! Še sedaj se spominja, da jih je kupila pri „Bati“.

Zadnje pismo, ki ga je pisal njen atek, takrat mali deklici, je bilo dano na pošti v Ribnici, kjer je on tedaj bil na orožnih vajah. To pismo je napisano tako: „Dragi moj otrok, vsak dan mislim na tebe, zvečer, ko dež škrahlja po oknu, moje misli pohite domov k tebi, če si pridna, če ubogaš svojo mamo, pa tudi ji moraš pomagati. Zraven tega ne smeš pozabiti moliti in se tudi pridno učiti in biti pridna v šoli. Veš, ko pridem domov, ti prinesem „Ki-Ki“ cukrčke, to so tisti, ki jih imaš ti tako rada, zaviti so v papirju, pa ko ga odvijesh in daš v usta, so tako sladki in tako lepo dišijo. Če pa bom imel kaj več denarja, bom pa še kupil ti „ta židan cukr“. Oni pa so zaviti v židan papir, samo da gledaš kako se lepo sveti. Lahko jih boš dala tudi svoji prijateljici Anici, da jih bo probala, da bo vedela, da sem ti jih jaz prinesel, ki te imam tako zelo rad.

Ti pa ubogaj in ko pridem domov, da bom vesel, ko mi povedo, da je moja punčka bila pridna.“

Sedaj je to pismo v rokah starke, ki ji roke drhte, oči se ji zasolze. Vedno, ko v trgovini vidi te bonbone, jo spreleti velika žalost. Misli ji nehote uidejo na tisti čas, ko se je njen atek vrnil domov s cukrom. Kmalu pa se je začela vojna. Prišel je tujec, ki je hotel zagospodariti na naši zemlji. Pobil je zverinsko vse nedolžne vaščane, tudi njenega očeta, ki sta ga z mamo enega toplega jesenskega dne, na zapravljivčku s konjem, odpeljali k zadnjemu počitku.

Zdaj ona še to pismo s spoštovanjem hrani, toda čas bo naredil svoje, pisava bo porumenela, izbrisala se bo, a vendar njeni vnuki se bodo spominjali svoje stare mame in njenih cukrčkov.

Pesem izgnancev:

OH, KAKO JE DOLGA, DOLGA POT

*Oh, kako je dolga, dolga pot
iz tujine pa do doma.
Cesta bela je tako,
sonce sije na zemljo,
na to dolgo, dolgo pot.*

*Oh, kako je dolga, dolga pot,
iz tujine pa do doma.
Žica gosta je tako
in stražar stoji pred njo,
oh, ta dolga, dolga pot.*

*Oh, kako je dolga, dolga pot.
Morda me še dekle čaka?
Za en poljubček ali dva
bi ušel iz lagerja,
na to dolgo, dolgo pot.*